

Siipikarjateurastamossa työskentelevien lihantarkastusavustajien pätevyysvaatimukset ja suoritusarvioinnit

Siipikarjateurastamoissa työskentelevien lihantarkastusavustajien pätevyysvaatimukset ja suoritusarvioinnit

SISÄLTÖ

1	Yleistä.....	2
2	Keskeistä lainsäädäntöä	3
3	Lihantarkastusavustajana toimiminen	3
4	Lihantarkastusavustajan pätevyysvaatimukset.....	4
5	Suoritustestit	5
6	Suoritustestien järjestäminen	5
7	Suoritustestin arvostelu ja toimenpiteet.....	6
8	Täydennyskoulutus	7

Viranomaisen toiminnan tulee perustua lainsäädännössä määriteltyyn toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee noudattaa lainsäädännön vaatimuksia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä, että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Suora lainaus lainsäädäntötekstistä on kirjoitettu *kursiivilla*. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

1 Yleistä

Tätä ohjetta sovelletaan niissä siipikarjateurastamoissa, joissa laitoksen henkilökunta avustaa tarkastuseläinlääkäreitä lihantarkastuksessa. Evira antaa tässä ohjeessa erityiskriteerit, jotka teurastamon henkilökunnan on täytettävä toimiessaan lihantarkastusavustajan tehtävissä.

Jäsenvaltiot voivat tietyin edellytyksin sallia, että laitoksen henkilökuntaan kuuluva henkilö avustaa tarkastuseläinlääkäreitä siipikarjan ja jäniseläinten lihantarkastuksessa. Suomessa tästä säättää elintarvikelain 43 §. Tällöin laitoksen henkilökuntaan kuuluva henkilö hoitaa virallisen avustajan (Suomessa lihantarkastaja) tehtäviä ja häntä kutsutaan lihantarkastusavustajaksi.

Lihantarkastuksessa ja siihen liittyvässä valvonnassa voidaan käyttää apuna myös elintarvikealan toimijan palveluksessa olevaa henkilökuntaa siten kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetuksessa säädetään. (Elintarvikelaki 43 §)

Lihantarkastusavustajat voivat avustaa lihantarkastuksessa sellaisissa siipikarjan ja tarhattujen jäniseläinten teurastamoissa, joille Elintarviketurvallisuusvirasto on antanut siihen luvan. Lihantarkastusavustajina voivat toimia vain henkilöt, jotka suorittavat hyväksytysti eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetuksen liitteen I jakson III luvun III kohdan A mukaiset tarkastuseläinlääkärin järjestämät säännölliset suoritusarvioinnit. (590/2014 4§)

Lupaa lihantarkastusavustajien käyttämiseen anotaan uuden siipikarjateurastamon hyväksymishakemuksen yhteydessä. Siipikarjateurastamot, jotka on hyväksytty ennen vuotta 2006, voivat jatkaa lihantarkastusavustajien käyttöä ilman erillistä lupahakemusta.

Edellytyksenä laitoksen henkilökunnan käyttämiselle apuna lihantarkastuksessa on tarkastuseläinlääkärin paikallaolo koko *ante mortem* ja *post mortem* -tarkastuksen ajan ((EU) N:o 854/2004 liite I, jakso III, luku III A kohta a)). Sellaisessa siipikarjan pienteurastamossa, jossa tarkastuseläinlääkäri ei ole paikalla koko lihantarkastuksen ajan, laitoksen henkilökuntaa ei voi käyttää lihantarkastusavustajana.

Jos käytännön syistä tarkastuseläinlääkäri ei ole aina läsnä, niin pienteurastamoissa tulee olla mahdollisuus säilyttää ruhoja ja elimiä niin, että tarkastuseläinlääkäri voi tehdä *post mortem* -tarkastuksen kaikille ruhoille ja elimille teurastuksen jälkeen.

Jos pienteurastamossa kaikkien ruhojen ja elinten yhdistettävyyden toisiinsa ei säily, niin lihantarkastus voidaan tehdä eräkohtaisesti. Eräkohtainen lihantarkastus tarkoittaa sitä, että jos esimerkiksi ruhoerästä hylätään lihantarkastuksessa yksi ruho, niin tämän ruhoerän kaikki elimet hylätään tai koko ruhoerä hylätään jos yksissä elimissä on muutoksia. Kun lihantarkastus tehdään eräkohtaisesti, niin teurastamon henkilökunta voi halutessaan kuitenkin erottaa selkeästi muuttuneet ruhot elimineen muista ruhoista ja elimistä. Tällöin eränä tarkastettavat ruhot ja elimet ovat suuremmalla todennäköisyydellä hyväksyttävissä lihantarkastuksessa.

Elintarvikehygieniayksikkö

Siipikarjateurastamossa työskentelevien lihantarkastusavustajien pätevyysvaatimukset ja suoritusarvioinnit

---

Lisäksi laitoksessa on pitänyt noudattaa hyvää hygieniakäytäntöä ja HACCP-järjestelmään perustuvia menettelyitä vähintään 12 kuukauden ajan ennen kuin laitoksessa voidaan käyttää laitoksen henkilökuntaa avustajien tehtävissä ((EU) N:o 854/2004 liite I, jakso III, luku III A kohta a)).

2 Keskeistä lainsäädäntöä

Säädökset on huomioitava muutoksineen.

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 854/2004 ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämisestä koskevista erityissäännöistä (eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetus)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus lihantarkastuksesta 590/2014 (lihantarkastusasetus)

3 Lihantarkastusavustajana toimiminen

Lihantarkastusavustaja on lihantarkastusasetuksen mukaan *teurastamon henkilökuntaan kuuluva henkilö, joka voi avustaa lihantarkastuksessa eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetuksen 5 artiklan kohdan 6 a mukaisesti;*

Kyseisessä eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetuksen kohdassa todetaan, että

Tällöin niiden [jäsenvaltioiden] on varmistettava kyseisiä tehtäviä suorittavan henkilökunnan osalta, että:

i) heillä on tarvittava pätevyys ja että he osallistuvat koulutukseen kyseisten säännösten mukaisesti;

ii) he ovat riippumattomia tuotantohenkilökunnasta;

ja

iii) he raportoivat puutteista virkaeläinlääkärille.

Pätevyys merkitsee kyseisen asetuksen liitteessä I jaksossa III luvussa IV B tarkoitettua koulutusta ja kokeen suorittamista hyväksytysti. Koulutukseen osallistuminen tarkoittaa ammattitaitoa ylläpitävään koulutukseen osallistumista.

Riippumattomuus tuotantohenkilökunnasta tarkoittaa sitä, että laitos ei voi vaikuttaa lihantarkastusavustajan tekemään lihantarkastustyöhön eikä lihantarkastusta koskeviin päätöksiin. Raportoiminen puutteista tarkoittaa sitä, että lihantarkastusavustajat raportoivat lihantarkastuslöydökset ja mahdolliset ilmenevät lihantarkastustyön järjestämiseen liittyvät epäkohdat tarkastuseläinlääkärille eivätkä esimiehelleen laitoksessa. Lihantarkastusasioissa tarkastuseläinlääkäri vastaa lihantarkastusavustajien työstä ja tekee lihantarkastusta koskevat päätökset.

Muut teurastamon henkilökunnan erityistehtävät

Lihantarkastuksessa avustamisen lisäksi teurastamon henkilökunta voi suorittaa eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetuksen 5 artiklan kohdan 6 b mukaisesti näytteiden ottoon ja kokeiden tekoon liittyviä erityistehtäviä. *Teurastamon henkilökunta, jolle on annettu virkaeläinlääkärin valvonnassa erityiskoulutusta, voi virkaeläinlääkärin vastuulla ja valvonnassa suorittaa kaikkia eläinlajeja koskevia tiettyjä näytteenotto- ja testaustehtäviä* ((EU) N:o 854/2004 liite I, jakso III, luku III B).

Lihantarkastusavustajien muut kuin lihantarkastukseen liittyvät tehtävät

Teurastamon työjärjestelyiden ja joustavan teurastamotoiminnan mahdollistamiseksi on mahdollista, että lihantarkastusavustaja voi tehdä laitoksessa myös muuta työtä kuin lihantarkastusta tai siihen liittyviä erityistehtäviä. Lihantarkastusavustajan tekemät muut kuin lihantarkastukseen liittyvät tehtävät eivät kuitenkaan saa vaikuttaa lainsäädännön vaatimusten toteutumiseen. Lisäksi lihantarkastus ja muut kuin lihantarkastukseen liittyvät tehtävät on erotettu ajallisesti toisistaan. Tällaisiin tehtäviin tulee olla tarkastuseläinlääkärin lupa.

4 Lihantarkastusavustajan pätevyysvaatimukset

Lihantarkastusavustajien pätevyysvaatimukset on määritelty asetuksessa (EY) N:o 854/2004. Asetuksessa määritellään virallisen avustajan, Suomessa lihantarkastaja, pätevyysvaatimukset ((EU) N:o 854/2004 liite I, jakso III, luku IV B). Siipikarja- tai jäniseläinten teurastamon henkilöstön jäsenille voidaan antaa lupa hoitaa virallisen avustajan tehtäviä *ainoastaan, jos laitoksen henkilöstö on saanut toimivaltaista viranomaista tyydyttävän, virallisten avustajien koulutusta vastaavan koulutuksen virallisten avustajien tehtäviin tai niihin erityistehtäviin, joita heillä on lupa suorittaa* ((EU) N:o 854/2004 liite I, jakso III, luku III A kohta a).

Suomessa virallisten avustajien eli lihantarkastajien koulutus on järjestetty Opetushallituksen ammattitutkintona. Opetushallitus on päättänyt lihantarkastuksen ammattitutkinnon perusteista (määräys 4/011/2011). Opetushallituksen asettama tutkintotoimikunta sopii näyttötutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden sellaisten yhteisöjen ja säätiöiden kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus näyttötutkintojen järjestämiseen. Koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Tutkintoon ja koulutukseen kuuluvat asiakokonaisuudet ja koulutukselta vaadittavat tuntimäärät on lueteltu eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetuksessa ((EU) N:o 854/2004 liite I, jakso III, luku IV). Lihantarkastuksen ammattitutkinnossa on yksi pakollinen ja kolme valinnaista osaa. Koko tutkinnon suorittaminen edellyttää pakollisen tutkinnon osan ja yhden valinnaisen tutkinnon osan suorittamista. Valinnaisista tutkinnon osista on valittava joko punaisen lihan tai siipikarjan lihan tarkastaminen. Sen lisäksi voi valita myös riistan ja poron lihan tarkastamisen.

Lihantarkastuksen ammattitutkinnon suorittanut henkilö voi toimia virallisena avustajana eli lihan tarkastajana viranomaisen palveluksessa. *Toimivaltainen viranomainen voi nimittää virallisiksi avustajiksi ainoastaan henkilöitä, jotka ovat osallistuneet koulutukseen ja läpäisseet kokeen seuraavien vaatimusten mukaisesti...* ((EU) N:o 854/2004 liite I, jakso III, luku IV B kohta 1). Asetuksessa mainituksi kokeeksi on Suomessa katsottu lihan tarkastuksen ammattitutkinnon näyttötutkinto ja koulutus tarkoittaa asetuksen 854/2004 mukaista 400 teoritunnin ja 500 harjoitustunnin mukaista koulutusta.

Lihantarkastusavustaja on asetuksen 854/2004 mukaisesti pätevä, kun hän on saanut lihan tarkastajien koulutusvaatimuksia vastaavan siipikarjan lihan tarkastusta koskevan koulutuksen ja suorittanut näyttötutkinnon. Tällainen koulutus voi olla edellä mainittu lihan tarkastuksen ammattitutkinto.

Lihantarkastuksen ammattitutkinto henkilökohtaistetaan aikaisemman koulutuksen ja työkokemuksen kattavuus huomioiden. Aiemmin saatu (Eviran tai Elintarvikeviraston antama) lihan tarkastuskoulutus otetaan huomioon laskettaessa koulutukseen vaadittavia tuntimääriä ja aihealueita.

5 Suoritustestit

Virkaeläinlääkärin on tehtävä säännöllisesti suoritustestejä, joilla varmistetaan, että teurastamon henkilökunnan jäsenten toiminta täyttää toimivaltaisen viranomaisen vahvistamat erityiskriteerit, ja kirjattava suoritustestien tulokset asiakirjoihin ((EU) N:o 854/2004 liite I, jakso III, luku III).

Tarkastuseläinlääkärin tulee tehdä suoritustestit vähintään kerran vuodessa jokaiselle henkilökunnan jäsenelle, joka toimii lihan tarkastusavustajana.

6 Suoritustestien järjestäminen

Tarkastuseläinlääkärin tulee tehdä suoritustestit jokaiselle lihan tarkastusavustajalle säännöllisesti. Vakituksille lihan tarkastusavustajille suoritustesti tehdään vähintään kerran vuodessa. Sijaisille suoritustesti voidaan tehdä harvemmin kuin vakituksille lihan tarkastusavustajille. Tarkastuseläinlääkärin tulee sisällyttää suoritustestit valvontasuunnitelmaansa. Testit tulee tehdä niissä lihan tarkastuspisteissä ja lihan tarkastustehtävissä, joissa henkilö työskentelee. Suoritustestistä ilmoitetaan testattavalle etukäteen.

Suoritustestit voidaan järjestää siten, että yhden lihan tarkastusavustajan työtä seurataan linjassa noin 30 minuuttia ja verrataan hänen tekemiään hyväksymisiä ja hylkäyksiä ja niiden hylkäyssyytiä tarkastuseläinlääkärin tekemiin havaintoihin tai vertailuhenkilön tekemään työhön. Vertailuhenkilön tulisi olla vuoden sisällä suoritustestin läpäissyt henkilö. Jos tarkastuspisteessä työskentelee kaksi avustajaa, arvostellaan linjassa ensimmäisenä työskentelevää jälkimmäisen toimiessa vertailuhenkilönä.

Tarkastuseläinlääkäri tutkii lihantarkastusavustajan hylkäämät linnut ja mahdolliset osapoistot ja vertaa tuloksiaan lihantarkastusavustajan ilmoittamiin hylkäyssyihin. Näistä havainnoista/hylkäyssyistä ja niiden eroavaisuuksista tulee pitää kirjaa.

Jos edellä esitetty tapa järjestää suoritustesti ei suoraan sovellu kaikkiin linjaratkaisuihin tai pieniin teurastamoihin, voidaan suoritustesti järjestää paikallisesti eri tavalla. Jos suoritustesti järjestetään muulla kuin tässä ohjeessa esitetyllä tavalla, niin tarkastuseläinlääkäri laatii kirjallisen ohjeen perusteltuihin hylkäysrajoineen ja arvosteluperusteineen. Tarkastuseläinlääkäriin tulee kuitenkin seurata lihantarkastusavustajan työtä riittävän pitkään, jotta hän saa selkeän käsityksen lihantarkastusavustajan toiminnasta.

Tarkastuseläinlääkäriin tulee valvoa lihantarkastusavustajien tekemää ruhojen ja elinten arvostelua linjassa myös osana päivittäistä lihantarkastuksen valvontaa.

7 Suoritustestin arvostelu ja toimenpiteet

Suoritustestissä arvostellaan kolmenlaisia tilanteita.

1. Turhat hylkäykset

Avustajan tulee osata hylätä ne linnut jotka tulisikin hylätä ja hylkäykset tulee tehdä oikein perusteiden mukaan. Suoritustestin aikana hylätyistä linnuista enintään 20 % voisi olla niin sanottuja turhia hylkäyksiä suoritustestin aikana. Hylättyjä lintuja tulisi kertyä testin aikana vähintään 30 kappaletta suurissa teurastamoissa, jotta arviointi voidaan tehdä. Pienemmissä teurastamoissa voidaan päättää paikallisesti, missä ajassa tai kuinka monesta hylkäyksestä suoritustesti arvostellaan.

2. Hylkäyssyyn oikeellisuus

Jos avustajan käyttämät hylkäyssyyt poikkeavat tarkastuseläinlääkäriin havainnoista yli 20 %, hänen suoritustestinsä hylätään. Jos suoritustestin aikana linnuissa on esiintynyt harvinaisia hylkäyssyitä, jotka eivät ole kymmenen yleisimmän hylkäyssyyn joukossa tai linnuissa on ollut useampia hylkäämiseen johtavia syitä, arvostelua voidaan lieventää.

3. Hylkäämättä jättäminen

Jos avustaja jättää hylkäämättä enemmän kuin 10 % ruhoista, jotka hänen olisi pitänyt hylätä, hänen suoritustestiään ei hyväksytä.

Hylätyn suoritustestin saa uusia kerran ilman, että lihantarkastusavustajana toimiminen täytyy keskeyttää. Uusintatestissä voi haluttaessa olla paikalla myös lihantarkastusavustajan edustaja. Suoritustestissä hylätyille lihantarkastusavustajalle täytyy tarvittaessa järjestää lisäkoulutusta ja työnohjausta. Lisäkoulutuksesta ja ohjauksesta vastaa tarkastuseläinlääkäri, mutta käytännön suorituksen opettamisessa voidaan käyttää apuna esimerkiksi kokenutta lihantarkastusavustajaa. Hylätty testi tulee uusia viipymättä, kuitenkin viimeistään kahden kuukauden kuluessa.

Mikäli lihantarkastusavustaja ei lisäkoulutuksesta ja työnohjauksesta huolimatta suorita testiä hyväksytysti (toisella kerralla), hän ei voi toimia lihantarkastusavustajan tehtävissä. Jos henkilö haluaa myöhemmin palata lihantarkastusavustajan tehtäviin, hänen täytyy ensin suorittaa suoritustesti hyväksytysti.

Suoritustestin huomiorajana voidaan pitää esimerkiksi puolta hylkäysrajasta. Tällöin lihantarkastusavustajalle tulisi antaa lisäkoulutusta, erityisesti jos arvioitava jättää hylkäämättä ruhoja tai jos hylkäyssiissä on merkittäviä virheitä.

8 Täydennyskoulutus

Tarkastuseläinlääkäri voi antaa laitoksen henkilökunnalle muuta, täydentävää koulutusta tarpeen mukaan. Sillä ei voi kuitenkaan suoraan korvata lihantarkastusavustajien asetuksen (EU) N:o 854/2004 liitteen I, jakson III, luvun IV B mukaista virallisen avustajan koulutusta vastaavaa koulutusta.

854:n mukaan *virallisten avustajien [eli lihantarkastajien] on mahdollisuuksien mukaan osallistuttava vuosittain täydennyskoulutukseen (EU) N:o 854/2004 liite I, jakso III, luku IV B kohta 6)*. Teurastamon palveluksessa oleviin lihantarkastusavustajiin täydennyskoulutukseen sovelletaan tätä kohtaa.

854:n mukaan *tämän [laitoksen] henkilöstön on toimittava virkaeläinlääkäriin valvonnassa, opastuksessa ja vastuulla (EU) N:o 854/2004 liite I, jakso III, luku III A)*. Lihantarkastusavustajien paikallisen täydennyskoulutuksen järjestämisvelvoite on tarkastuseläinlääkärillä, mutta laitoksen on huolehdittava siitä, että kyseisillä henkilöillä on mahdollisuus ja velvollisuus osallistua täydennyskoulutukseen.

